

Низик Анастасія

здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник: Шуляк І. М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови

СТЕНДАП ЯК ОБ'ЄКТ ЛІНГВІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Сучасна лінгвістична парадигма характеризується підвищеним інтересом до неформальних, інституційних та розважальних типів дискурсу. У цьому контексті стендап-комедія, яка раніше розглядалася переважно як явище масової культури та сценічного мистецтва, сьогодні стає повноцінним об'єктом лінгвістичного дослідження. Актуальність теоретичного осмислення стендапу зумовлена необхідністю вивчення того, як саме специфічні мовні засоби (зокрема, діалектні форми) стають інструментом конструювання мовної ідентичності.

У сучасній мовознавчій науці стендап найчастіше розглядається крізь призму теорії дискурсу та лінгвопрагматики. Стендап визначається як специфічний вид комічного дискурсу, що синтезує риси підготовленого монологічного та спонтанного діалогічного мовлення. Як зазначає Т. Пилипчук, стендап є «найстарішою, найуніверсальнішою і водночас найпростішою формою гумористичного вираження, яка є комунікацією між публікою та коміком» [6, с. 52]. У цьому ключі українські лінгвісти схильні аналізувати цей жанр як багаторівневий комунікативний акт. За визначенням С. Панченко, жанр стендапу виступає «потужним засобом організації комунікації і впливу на широку глядацьку аудиторію» [5, с. 120].

Визначальною теоретичною ознакою стендап-дискурсу є його квазидіалогічна природа. Дослідниця А. Войткова підкреслює, що монолог у комічному дискурсі є своєрідною ілюзією: «комік має створити видимість діалогу з адресатом, де реакція аудиторії слугує повноцінною реплікою-відповіддю» [3, с. 17]. Український мовознавець Ф. Бацевич, описуючи загальні засади комунікативної лінгвістики, звертає увагу на те, що дискурс завжди є «соціально та ситуативно зумовленим» [1, с. 45].

Фундаментальним аспектом лінгвістичного вивчення стендапу є концепт мовної ідентичності. Дослідниця Л. Славова наголошує на визначальній ролі мовної особистості у формуванні комунікативних стратегій, зауважуючи, що «мовна ідентичність є динамічним конструктом, який реалізується в актах комунікації» [8, с. 112]. У стендап-комедії мовна ідентичність не просто пасивно відображається – вона свідомо конструюється та гіперболізується задля досягнення перлокутивного ефекту (сміху).

Особливе місце в теоретичній базі дослідження посідає використання просторових та соціальних різновидів мови, зокрема особливостей ірландського та британського діалектів. З погляду соціолінгвістики, на чому акцентують такі дослідники, як С. Форманова, залучення маркованої лексики та

специфічного синтаксису слугує «не лише для створення комічного контрасту, але й для потужної маркеризації опозиції [9, с. 115].

Як зазначає О. Симоненко у своїх працях з лінгвокультурології, комічне часто виникає на зламі очікувань, «коли стандартна літературна норма стикається з ненормативними елементами» [7, с. 98]. Це робить британські та ірландські діалекти ідеальним інструментом у руках стендап-коміка. Згідно з дослідженнями І. Броді, використання маркованих мовних форм дозволяє коміку грати з культурними очікуваннями та маніпулювати стереотипами аудиторії [10, р. 142].

З лінгвістичної точки зору, теоретична модель аналізу стендапу має розгортатися на кількох структурних рівнях: просодичному, лексико-семантичному та прагматичному. І. Бехта, розглядаючи дискурс наратора, зауважує, що «позиція мовця є ключовою для сприйняття тексту, адже саме вона визначає кут зору на описувані події» [2, с. 150].

У стендапі наратор-комік свідомо обирає мовну маску, що дозволяє йому дистанціюватися від власного «Я» та озвучувати субверсивні ідеї через призму діалектної ідентичності. У цьому контексті Х. Ольшанецька та Т. Гарасим додають, що «специфіка комічного інституційного дискурсу вимагає від мовця віртуозного володіння різними регістрами мови для утримання уваги реципієнта» [4, с. 35].

У теоретичному вимірі стендап є не просто жанром розважальної індустрії, а багатовимірним лінгвокультурним феноменом. Він постає як особливий вид комічного інституційного дискурсу, що базується на глибокій соціокультурній укоріненості. Стендап є напрочуд релевантним матеріалом для теоретичного вивчення мовної ідентичності, оскільки дозволяє простежити, як діалектні форми стають інструментом ідентифікації, стереотипізації та мовної гри. Такий теоретичний підхід вимагає комплексного залучення інструментарію прагматики, соціолінгвістики та дискурсу-аналізу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики : підручник. 2-ге вид., доп. Київ : Академія, 2009. 376 с.
2. Бехта І. А. Дискурс наратора в англomовній прозі. Київ : Грамота, 2013. 304 с.
3. Войткова А. Н. Комічний дискурс як об'єкт лінгвістичного дослідження. Науковий вісник Чернівецького університету. 2011. Вип. 532. С. 15-20.
4. Ольшанецька Х., Гарасим Т. О. Стендап-комедія як жанр комічного інституційного дискурсу. Студентський науковий альманах. Тернопіль : ТНПУ, 2019. С. 34-36.
5. Панченко С. А. Жанр стендапу в сучасній масовій комунікації. Діалог: медіа-студії. 2015. Вип. 21. С. 118-125.
6. Пилипчук Т. П. Гумористичний дискурс: лінгвопрагматичний аспект. Вісник Харківського національного університету. 2012. № 1021. С. 50–55.
7. Симоненко О. І. Мовна ідентичність і культура: соціолінгвістичний вимір. Київ : Наукова думка, 2018. 198 с.
8. Славова Л. Л. Мовна особистість у комунікативному просторі. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2010. 250 с.

9. Форманова С. В. Лінгвокультурні параметри комічного тексту. Мовознавчий вісник. 2012. Вип. 14. С. 112–118.
10. Brodie I. A Vulgar Art: A New Approach to Stand-Up Comedy. Jackson : University Press of Mississippi, 2014. 256 p.

Пелех Софія

*здобувач другого рівня вищої освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник: Шуляк І.М., кандидат філологічних наук,
доцент кафедри англійської філології та методики навчання англійської мови*

ІНКЛЮЗИВНА ФУНКЦІЯ ГЕНДЕРНО-НЕЙТРАЛЬНИХ ЗАЙМЕННИКІВ *THEY/THEM* У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

У сучасному мовознавстві дедалі більшої актуальності набувають питання, пов'язані з гендером та інклюзивністю мовлення. Мова, як динамічна система, постійно реагує на соціальні зміни, відображаючи трансформації суспільних норм і цінностей. У цьому контексті особливу увагу привертає використання гендерно-нейтральних займенників, зокрема *they/them*, які поступово виходять за межі традиційного вживання та набувають статусу мовної норми.

Поява singular *they* є яскравим прикладом того, як мовна система адаптується до нових соціокультурних реалій. Використання цього займенника сприяє формуванню інклюзивного мовлення, яке враховує різноманітність гендерних ідентичностей. Таким чином, мова не лише відображає соціальні трансформації, але й активно впливає на їх розвиток. Дослідження дискурсивних функцій *they/them* є важливим для сучасної лінгвістики, оскільки дозволяє глибше зрозуміти взаємозв'язок між мовою та суспільством.

У сучасних лінгвістичних дослідженнях гендерно-нейтральні займенники, зокрема singular *they*, активно вивчаються як у міжнародному, так і в українському науковому дискурсі. Зарубіжні дослідники аналізують їхнє функціонування на різних рівнях: від когнітивного сприйняття та інтерпретації (Batista da Costa M., Tenenbaum H. R., Grandison A.) до синтаксичних і прагматичних особливостей уживання в контексті (Moulton K., Han C.-h., Block T., Gendron H., Nederveen S.), а також соціальних аспектів поширення серед небінарних спільнот (Perales F., Ablaza C., Elkin N.). В українському науковому полі ця проблематика розглядається переважно в межах гендерної лінгвістики, перекладознавства та медіадискурсу, де досліджуються особливості адаптації та відтворення гендерно-нейтральних форм в українській мові (Родіонова Д. А.; Яценко А. Д.; Буць З., Куликова В.; Дергільова О. О.; Гендель К. Т.; Зверінцева Є. Ю.).

Дослідження гендерно-нейтральних займенників у сучасній англійській мові потребує звернення до поняття дискурсу, оскільки саме в межах конкретних комунікативних ситуацій розкривається їх функціональне значення. У найпростішому розумінні дискурс можна визначити як мову в дії, тобто